

SZTUKA

WOBEC ZAKRESÓW WOLNOŚCI
CZŁOWIEKA LIBERALNEGO

WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU ŁÓDZKIEGO • ŁÓDŹ 2009

SZTUKA
WOBEC ZAKRESÓW WOLNOŚCI
CZŁOWIEKA LIBERALNEGO

PEDAGOGICZNE ROZWAŻANIA
I DOŚWIADCZENIA

pod redakcją
MIROŚŁAWY ZALEWSKIEJ-PAWLAK

WYDAWNICTWO UNIwersYTETU ŁÓDZKIEGO • ŁÓDŹ 2009

RECENZENT

Henryk Depta

REDAKTOR WYDAWNICTWA UŁ

Urszula Dzieciatkowska

SKŁAD I ŁAMANIE

Piotr Soszyński

OKŁADKĘ PROJEKTOWAŁA

Magdalena Kuś

© Copyright by Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2009

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2009

Wydanie I. Nakład 100 + 33 egz.

Ark. druk. 25,0. Papier kl. III, 80 g, 70 × 100

Zam. 106/4559/2009. Cena zł 39,-

Drukarnia Uniwersytetu Łódzkiego

90-131 Łódź, ul. Lindleya 8

ISBN 978-83-7525-305-4

Beata Bonna	
<i>Efektywność edukacji muzycznej dzieci w wieku wczesnoszkolnym – relacja z badań</i>	217
Agnieszka Weiner	
<i>Rozwój dziecka a aktualna sytuacja wczesnej edukacji muzycznej</i>	229
Anna Łuczak	
<i>Terapeutyczny aspekt działań muzycznych w zintegrowanej edukacji wczesnoszkolnej</i>	245
Beata Kamińska	
<i>Muzyczne zajęcia pozalekcyjne w szkolnictwie polskim – ich funkcja i znaczenie w edukacji muzycznej młodego pokolenia</i>	251
Edyta Kocięba-Goździela	
<i>Emisja głosu – tradycja oraz nowoczesne rozwiązania edukacyjne</i>	263

III. Sztuka słowa i ekspresyjne formy wyzwalań uczuć i pogłębiania rozumienia siebie i świata

Anna Skolimowska	
<i>Skąd przybywa i dokąd zmierza „rozigrana córka mitu”? Rozważania o kondycji baśni i perspektywach rozwoju współczesnej ars fabulae</i>	273
Iwonna Michalska	
<i>Z tradycji polskich teatrów szkolnych</i>	287
Ewa Tomaszewska	
<i>My z pierwszej połowy XXI wieku – analiza odbioru małej formy teatralnej przez młodzież szkół ponadpodstawowych w świetle współczesnej edukacji (wyniki badań)</i>	299
Sylwia Bartosik	
<i>Zajęcia dramowe jako alternatywa zintegrowanych działań artystycznych</i>	317

Efektywność edukacji muzycznej dzieci w wieku wczesnoszkolnym – relacja z badań

Wprowadzenie

W obowiązującym systemie edukacyjnym muzyka w klasach początkowych stanowi integralną część kształcenia zintegrowanego, a jej realizację obligatoryjnie powierza się nauczycielom edukacji wczesnoszkolnej. Jedynie w nielicznych szkołach do prowadzenia lekcji muzyki z najmłodszymi uczniami zatrudniani są nauczyciele wychowania muzycznego. Od lat toczące się dyskusje w środowisku nauczycieli muzyki oraz wystosowywane pisma przez ludzi nauki do ministrów edukacji na rzecz przywrócenia lekcji muzyki w klasach początkowych prowadzonych przez specjalistów nie przynoszą oczekiwanych rezultatów. Niewątpliwie jedną z przyczyn tej sytuacji jest przekonanie, że muzyki może uczyć każdy. Nie bierze się jednak pod uwagę faktu, że wymaga ona od nauczyciela specjalnych uzdolnień i umiejętności, których często nie można ukształtować w okresie studiów, ponieważ jest już na to za późno. Z tego powodu znaczna część nauczycieli edukacji elementarnej napotyka na poważne trudności podczas realizacji zajęć muzycznych. Najpoważniejsze i najgroźniejsze z nich związane są z brakiem umiejętności poprawnego intonacyjnie i rytmicznie śpiewu. W niektórych szkołach¹, z powodu poczucia niekompetencji, nauczyciele całkowicie pomijają edukację muzyczną, nie uwzględniając jej w systemie kształcenia zintegrowanego, albo występuje ona w szczątkowej postaci. Należałoby w tym miejscu przekornie zapytać, czy lepiej jeśli nauczyciel świadomie nie włącza edukacji muzycznej w zakres swojej pracy z dziećmi, czy może lepiej, gdy próbuje to robić, nie mając ukształtowanych na wystarczająco wysokim poziomie kompetencji muzycznych. Profesor Gordon, twórca nowatorskiej koncepcji uczenia się muzyki, odpowiedziałby, że lepiej dla dziecka, kiedy nie edukujemy go muzycznie, niż gdyby jego kształceniem

¹ Stwierdzenie wynikające z badań przeprowadzonych przez Autorkę.

muzycznym zajmować się miała osoba ze słabymi umiejętnościami w tym zakresie². Błędy, które przejmują dzieci od niekompetentnych nauczycieli, są niezwykle trudne, czy wręcz niemożliwe, do wykorzenia w późniejszym czasie.

Wiek wczesnoszkolny jest okresem, w którym następuje intensywny rozwój zdolności i umiejętności muzycznych dzieci. Dzieje się tak jednak tylko wtedy, gdy ich edukacją muzyczną zajmuje się osoba kompetentna. Koniec tego etapu zbiega się również z punktem granicznym rozwoju zdolności muzycznych, bowiem około 9 roku życia stabilizują się one na określonym poziomie, który nie zmienia się w wyniku dalszych zabiegów edukacyjnych³. Jednak zbyt często jest to poziom niski, który kształtuje się jako rezultat braku muzycznych oddziaływań środowiska rodzinnego w okresie wczesnego dzieciństwa oraz słabej jakości edukacji muzycznej w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. Oznacza to, że potencjał zdolności muzycznych ogromnej rzeszy dzieci zostaje bezpowrotnie utracony.

Ustalenia metodologiczne

Z uwagi na doniosłe znaczenie okresu wczesnoszkolnego w rozwoju muzycznym dzieci i sporadycznie pojawiające się doniesienia dotyczące efektywności edukacji muzycznej na tym etapie kształcenia przeprowadzono badania, których celem stała się diagnoza poziomu podstawowych zdolności i umiejętności muzycznych oraz elementarnej wiedzy muzycznej uczniów klas III. Ogółem badaniami objęto 217 dzieci. Badania przeprowadzone zostały przez kiluosobowy zespół⁴ w szkołach podstawowych na terenie Bydgoszczy, Szubina, Świecia, Kotomierza i Borówna⁵ w maju i czerwcu 2006 r. W szkołach w Bydgoszczy, Szubinie i Świeciu zajęcia muzyczne z dziećmi prowadziły nauczycielki kształcenia zintegrowanego, natomiast w Kotomierzu i Borównie edukacją muzyczną uczniów zajmowali się specjaliści z zakresu wychowania muzycznego.

W badaniach wykorzystany został test zdolności muzycznych Średnia Miara Słuchu Muzycznego (IMMA) E.E. Gordona, który przeznaczony jest do diagnozowania zdolności muzycznych dzieci w wieku wczesnosz-

² Opinia wygłoszona przez E. E. Gordona podczas jednego z seminariów w Polsce.

³ Zob. E. E. Gordon, *Preparatory Audiation, Audiation, and Music Learning Theory. A Handbook of a Comprehensive Music Learning Sequence*, Chicago 2001, s. 81-86.

⁴ Badania przeprowadziły studentki IV roku kształcenia zintegrowanego oraz edukacji przedszkolnej, studiujące na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy.

⁵ Wszystkie miejscowości należą do województwa kujawsko-pomorskiego.

kolnym. Bada on dwa podstawowe wymiary zdolności – tonalny oraz rytmiczny. Oceny poziomu zdolności dokonuje się na podstawie wyniku ogólnego, będącego sumą punktów, jakie dziecko uzyskało w teście melodii oraz rytmu⁶.

Kolejnym narzędziem zastosowanym w badaniach był zestaw zadań przeznaczony do weryfikacji poziomu umiejętności percepcyjnych uczniów, który skonstruowany⁷ został na wzór testu ITML (Iowa Tests of Music Literacy – Level One) E. E. Gordona⁸. Umożliwia on ocenę podstawowych osiągnięć muzycznych w zakresie opanowania pojęć tonalności oraz rytmu⁹. Każda z części zestawu zadań – tonalna i rytmiczna – składa się z 12 przykładów nagranych na płytę. Zadaniem dzieci w części tonalnej jest dokonanie rozróżnienia między tonalnością durową i molową krótkiej frazy muzycznej oraz, w części rytmicznej, rozróżnienia między metrum dwu- i trójdzielnym fragmentu rytmicznego.

Do badań włączono również sprawdzian wiadomości i umiejętności oraz zainteresowań muzycznych uczniów klas trzecich szkoły podstawowej, opracowany przez zespół nauczycieli akademickich z Krakowa¹⁰. Zmodyfikowana, dla potrzeb niniejszych badań, wersja sprawdzianu składa się z 16 zadań. Kilka pytań sprawdzianu weryfikuje stosunek uczniów do lekcji muzyki oraz form aktywności muzycznej, takich jak: śpiew, gra na instrumentach i słuchanie muzyki. Pozostałe pytania diagnozują kompetencje uczniów w zakresie elementarnej wiedzy muzycznej.

Główny problem podjętych badań ujęty został w formie pytania: W jakim stopniu ukształtowane zostały zdolności i kompetencje muzyczne uczniów kończących etap edukacji wczesnoszkolnej?

Z tak sformułowanego problemu głównego wyłonione zostały następujące problemy szczegółowe:

1. Jaki jest poziom zdolności muzycznych uczniów?
2. Jaki jest poziom umiejętności percepcyjnych uczniów w zakresie tonalności i rytmu?

⁶ Zob. E.E. Gordon, *Podstawowa miara słuchu muzycznego i Średnia miara słuchu muzycznego, Testy zdolności muzycznych dla dzieci w wieku 5-9 lat. Podręcznik*, Warszawa 1999; zob. także: B. Kamińska, H. Kotarska, *Średnia miara słuchu muzycznego. Podręcznik do testu Edwina E. Gordona*, Warszawa 2000.

⁷ Zestaw zadań został skonstruowany przez Autorkę.

⁸ Zob. E.E. Gordon, *Iowa Tests of Music Literacy. Manual*, Chicago 1991.

⁹ R. Shuter-Dyson, C. Gabriel, *Psychologia uzdolnienia muzycznego*, Warszawa 1986, s. 50.

¹⁰ Zob. A. Wilk, *Problematyka kompetencji muzyczno-pedagogicznych studentów pedagogiki wczesnoszkolnej i nauczycieli klas początkowych szkoły podstawowej w świetle przeprowadzonych badań w latach 1992-1999*, Kraków 2004, s. 232-234; zob. także: B. Bonna, *Rozwój muzyczny dzieci w wieku wczesnoszkolnym jako cel edukacyjny*, [w:] *Psychologia rozwoju muzycznego a kształcenie nauczycieli*, Warszawa 2007, s. 178-179.

3. W jakim stopniu uczniowie opanowali podstawową wiedzę muzyczną?
4. Jaki jest stosunek uczniów do muzyki?

Uwzględniając dotychczasowe doniesienia naukowe oraz potoczne obserwacje, przyjęto założenie, iż uczniowie klas trzecich, których edukacją muzyczną zajmował się nauczyciel kształcenia zintegrowanego, wykazywać się będą deficytami dotyczącymi rozwoju zdolności i umiejętności muzycznych oraz podstawowej wiedzy muzycznej. Natomiast uczniowie klas, w których lekcje muzyki prowadził specjalista wychowania muzycznego, powinni osiągnąć zadowalający poziom w tych zakresach.

Wyniki badań

Pierwszym etapem podjętych badań stała się diagnoza poziomu zdolności muzycznych dzieci. W grupie uczniów klas trzecich ($N=158$)¹¹, których edukacją muzyczną zajmował się specjalista kształcenia zintegrowanego, otrzymano wyniki świadczące o zróżnicowanym poziomie zdolności. Wśród badanych stosunkowo liczną grupę osób (31,01%) tworzyły dzieci, które uzyskały wynik świadczący o niskim i bardzo niskim poziomie zdolności muzycznych. Z uzyskanych obliczeń wynika również, iż zdolności na poziomie wysokim i bardzo wysokim ukształtowane zostały u 26,59% badanych, natomiast na poziomie przeciętnym u ponad 40% uczniów (por. tab. 1).

Drugą grupę badawczą ($N=50$) tworzyli uczniowie, których kształceniem muzycznym przez okres trzech lat zajmował się nauczyciel muzyki. Grupa ta jest mniej liczna niż pierwsza, ponieważ szkoły zatrudniające specjalistów edukacji muzycznej w klasach początkowych należą do wyjątków. Analiza wyników dotyczących zdolności muzycznych dzieci dostarczyła niezwykle interesujących danych, z których wnioskować należy, że zostały one ukształtowane na poziomie bardzo wysokim i wysokim aż u 92% uczniów (w tym u 72% na poziomie bardzo wysokim), natomiast na poziomie przeciętnym zaledwie u 4% badanych. Taki sam odsetek uczniów posiadał zdolności na poziomie niskim (4%). W badanej grupie nie znalazła się ani jedna osoba, której poziom zdolności muzycznych można byłoby określić jako bardzo niski (zob. tab. 1).

¹¹ Liczebność tej grupy będzie ulegać zmianie, co wiąże się z absencją niektórych uczniów podczas badań.

Tabela 1. Poziom zdolności muzycznych uczniów

N=158 (NKZ)

N=50 (NWM)

Test zdolności muzycz- nych	Bardzo wysoki				Wysoki				Przeciętny				Niski		Bardzo niski					
	NKZ	NWM	NKZ	NWM	NKZ	NWM	NKZ	NWM	NKZ	NWM	NKZ	NWM	NKZ	NWM	NKZ	NWM				
Test melodii	18	11,39	34	68	36	22,78	6	12	40	25,32	7	14	53	33,54	3	6	11	6,96	-	-
Test rytmu	14	8,86	35	70	35	22,15	6	12	74	46,84	9	18	21	13,29	-	-	14	8,86	-	-
Wynik ogólny	16	10,13	36	72	26	16,46	10	20	67	42,41	2	4	34	21,52	2	4	15	9,49	-	-

NKZ – dzieci uczone muzyki przez nauczycieli kształcenia zintegrowanego
 NWM – dzieci uczone muzyki przez nauczycieli wychowania muzycznego

Kolejnym etapem postępowania badawczego stała się diagnoza poziomu podstawowych umiejętności percepcyjnych w zakresie tonalności i rytmu. Z analizy danych wynika, że umiejętność dokonywania rozróżnień między tonalnością durową i molową opanowało w stopniu wysokim 33,95% uczniów nieobjętych specjalistyczną edukacją muzyczną. Spora grupa badanych (20,99%) uzyskała w tych zadaniach od 0 do 6 punktów, co należy uznać za wynik słaby, świadczący o niskim poziomie rozwoju opisywanej umiejętności. Jeszcze słabsze wyniki pojawiły się w zadaniach związanych z dokonywaniem rozróżnień między metrum dwu- i trójdzielnym. Badania ujawniły, że u 36,42% uczniów umiejętność ta ukształtowana została na niskim poziomie (zob. tab. 2).

W grupie dzieci objętych specjalistyczną edukacją muzyczną otrzymane wyniki pozwalają wnioskować, że umiejętności percepcyjne opanowane zostały w zadowalającym stopniu. W zadaniach dotyczących tonalności, ponad połowa uczniów (56%) uzyskała wynik wysoki, a tylko u jednej osoby odnotowano wynik niski. W zadaniach dotyczących rytmu 46% badanych uzyskało wynik wysoki, natomiast 16% niski.

Analizując dane, należy uznać, że umiejętność dokonywania rozróżnień między tonalnością durową i molową została ukształtowana lepiej niż umiejętność dokonywania rozróżnień między metrum dwu- i trójdzielnym w obu diagnozowanych grupach (zob. tab. 2).

Tabela 2. Poziom umiejętności percepcyjnych uczniów

N=162 (NKZ)

N=50 (NWM)

Poziom umiejętności (przedziały punktowe)	Tonalność				Metrum			
	NKZ		NWM		NKZ		NWM	
	L.o.	%	L.o.	%	L.o.	%	L.o.	%
Poziom wysoki (10-12)	55	33,95	28	56,00	41	25,31	23	46,00
Poziom średni (7-9)	73	45,06	21	42,00	62	38,27	19	38,00
Poziom niski (0-6)	34	20,99	1	2,00	59	36,42	8	16,00

Podczas kolejnego etapu postępowania badawczego przeprowadzono wśród uczniów sprawdzian z zakresu podstawowej wiedzy muzycznej.

Analiza zebranego materiału ujawniła, że w grupie dzieci nieobjętych specjalistyczną edukacją muzyczną tylko dwa zadania związane z rozróżnianiem głosów żeńskich i męskich nie przysporzyły im większych trudności. Na oba pytania dotyczące klasyfikacji głosów poprawnej odpowiedzi udzieliła większość badanych (68,86% i 80,84%). Nieco ponad połowa uczniów (53,89%) nie popełniła również błędu w zadaniu, którego celem była weryfikacja wiedzy na temat sposobu wydobywania dźwięków na instrumentach: trąbce, gitarze, flecie i fortepianie. Również ponad połowa badanych (55,09%) wykazała się znajomością metrum walca. Biorąc pod uwagę wyniki, jakie uczniowie uzyskali w pozostałych zadaniach, należy zauważyć, że zdecydowana większość uczniów nie zna metrum krakowiaka (61,68%), wartości rytmicznych (58,08%), nie potrafi zapisać oznaczenia metrum (4/4 – 89,22%) i (3/8 – 92,81%) krótkiego fragmentu rytmicznego, podpisać podanych dźwięków nazwami literowymi lub solmizacyjnymi (88,62%) oraz zapisać dźwięków na pięciolinii (68,26%) (zob. tab. 3).

Tabela 3. Podstawowa wiedza muzyczna

N=167 (NKZ)

N=50 (NWM)

Zadania	Poprawne odpowiedzi			
	NKZ		NWM	
	L.o.	%	L.o.	%
Rozróżnianie głosów żeńskich	115	68,86	41	82,00
Rozróżnianie głosów męskich	135	80,84	41	82,00
Znajomość metrum krakowiaka	64	38,32	32	64,00
Znajomość metrum walca	92	55,09	37	74,00
Nazywanie dźwięków	19	11,38	16	32,00
Zapisywanie dźwięków na pięciolinii	53	31,74	18	36,00
Znajomość wartości rytmicznych	70	41,92	18	36,00
Wpisanie oznaczenia metrum (4/4)	18	10,78	36	72,00
Wpisanie oznaczenia metrum (3/8)	12	7,19	31	62,00
Znajomość sposobów wydobywania dźwięków na instrumentach	90	53,89	28	56,00

W drugiej grupie dzieci zdecydowana większość badanych udzieliła prawidłowych odpowiedzi w zadaniach związanych z rozróżnianiem głosów żeńskich i męskich (82%), metrum tańców (walca – 74%, krakowianka – 64%) oraz właściwym oznaczeniem metrum podanych fragmentów rytmicznych (4/4 – 72%, 3/8 – 62%). Jednak również w tej grupie uczniów słabiej (choć lepiej niż w grupie pierwszej) wypadły zadania polegające na nazwaniu dźwięków zapisanych na pięciolinii (32% poprawnych odpowiedzi), zapisaniu podanych dźwięków na pięciolinii (36% poprawnych odpowiedzi) oraz przyporządkowaniu wartości rytmicznych do ich nazw (36% poprawnych odpowiedzi) (zob. tab. 3).

Należy zatem uznać, że w grupie uczniów nieobjętych specjalistyczną edukacją muzyczną większość zadań wypadła słabo, co oznacza, że wystąpiły istotne braki w zakresie opanowania podstawowej wiedzy muzycznej. Natomiast w grupie, w której lekcje muzyki prowadził specjalista, w większości zadań uczniowie udzielali prawidłowych odpowiedzi, choć i tu, biorąc pod uwagę cały sprawdzian, pojawiły się zagadnienia słabiej opanowane.

Z badawczego punktu widzenia interesujące wydawało się również określenie stosunku uczniów do muzyki. Chcąc uzyskać informacje na ten temat, zapytano dzieci, czy lubią lekcje muzyki oraz czy lubią śpiewać i słuchać muzyki. Z analizy danych zawartych w tabeli 4 wynika, że lekcje muzyki lubi 40,72% diagnozowanych dzieci nieobjętych specjalistyczną edukacją muzyczną, czasem lubi je 43,11%, natomiast nie lubi lekcji muzyki 16,17% badanych. W uzasadnieniach odpowiedzi pojawiały się stwierdzenia: „lubię lekcje muzyki, bo poznaję nowe piosenki”, „bo lubię grać na flecie”, „bo nie jest nudno”, „bo lubię śpiewać, tańczyć i słuchać muzyki”. Uczniowie, którzy nie lubią lekcji muzyki, motywowali ten fakt w następujący sposób: „nie interesuje mnie ten rodzaj muzyki, której uczymy się w szkole”, „bo to bezsens”, „lekcje są nudne i nic się nie dzieje”, „dlatego że ciągle musimy przepisywać nudne teksty piosenek”, „bo pani zadaje trudne zadania do domu”.

Warto również zwrócić uwagę na odpowiedzi, jakich udzielały dzieci w drugiej grupie badawczej, w której muzyki uczyli specjaliści. Z danych wynika, iż 80% badanych zdecydowanie lubi lekcje muzyki, a tylko jedna osoba ich nie lubi. Uczniowie wykazujący pozytywny stosunek do lekcji muzyki uzasadniali: „wesoło pan śpiewa razem z całą klasą”, „można grać na instrumentach”, „można się dużo nauczyć o muzyce”, „pan nie krzyczy”.

W grupie, w której edukacją muzyczną dzieci zajmowali się nauczyciele kształcenia zintegrowanego, śpiewać lubi ponad połowa badanych

(53,89%), natomiast nie lubi 22,16%. Słuchanie muzyki sprawia przyjemność zdecydowanej większości ankietowanych dzieci (86,83%), a jedynie 4 osoby (2,40%) nie lubią tej formy kontaktu z muzyką.

W grupie dzieci objętych specjalistyczną edukacją muzyczną zdecydowana większość uczniów lubi śpiewać (70%) i słuchać muzyki (86%). W tej grupie znalazło się tylko jedno dziecko, które przejawia negatywny stosunek do śpiewania (por. tab. 4).

Tabela 4. Stosunek uczniów do muzyki

N=167 (NKZ)

N=50 (NWM)

Formy	Lubię				Czasem lubię				Nie lubię			
	NKZ		NWM		NKZ		NWM		NKZ		NWM	
	L.o.	%	L.o.	%	L.o.	%	L.o.	%	L.o.	%	L.o.	%
Śpiew	90	53,89	35	70,00	40	23,95	14	28,00	37	22,16	1	2,00
Słuchanie muzyki	145	86,83	43	86,00	18	10,78	7	14,00	4	2,40	-	-
Lekcje muzyki	68	40,72	40	80,00	72	43,11	9	18,00	27	16,17	1	2,00

Weryfikacji poddano również umiejętność gry na instrumentach. Z badań wynika, że ponad połowa dzieci (59%) z pierwszej grupy badawczej deklaruje umiejętność gry na instrumencie. Najwięcej uczniów potrafi grać na flecie prostym. Wśród innych instrumentów dzieci wymieniały także: pianino, keyboard, gitarę, dzwonki oraz skrzypce. Z analizy danych wynika również, że w tej grupie chciałoby się uczyć gry na instrumencie 72% badanych. W grupie drugiej, objętej specjalistyczną edukacją muzyczną, umiejętność gry na instrumencie zadeklarowało 5 osób, natomiast chciałoby podjąć naukę gry na nim 56% dzieci. W obu badanych grupach najczęściej dzieci chciałoby się uczyć grać na gitarze, keyboardzie, pianinie oraz skrzypcach.

O zainteresowaniach i stosunku do muzyki dzieci świadczy również uczestnictwo w dodatkowych zajęciach muzycznych. W pierwszej grupie badawczej z tego typu form kontaktu z muzyką korzysta 23% uczniów, natomiast w drugiej 26%. Uczniowie ci tańczą lub śpiewają w zespole, uczęszczają na zajęcia rytmiki oraz grają na instrumentach.

Podsumowanie i wnioski

W rezultacie przeprowadzonych badań wśród uczniów kończących III klasę szkoły podstawowej uzyskano wyniki świadczące o zróżnicowanej efektywności edukacji muzycznej, którą w znacznym stopniu zdają się warunkować kompetencje muzyczne nauczycieli. Stwierdzenie to, choć i bez badań niebudzące wątpliwości w środowisku nauczycieli muzyki i badaczy opisywanej problematyki, w obecnej rzeczywistości edukacyjnej wydaje się cały czas wymagać empirycznej weryfikacji. Zatem na podstawie uzyskanych danych należy wnioskować, że dzieci objęte specjalistyczną edukacją muzyczną zostały w zadowalającym stopniu przygotowane do dalszych etapów kształcenia muzycznego. Najlepsze rezultaty osiągnięto w rozwoju zdolności muzycznych, które u ponad 90% badanych ukształtowane zostały na poziomie bardzo wysokim i wysokim. Zjawisko to najprawdopodobniej wiąże się z maksymalnym wykorzystaniem potencjału zdolności diagnozowanych dzieci, dzięki podejmowaniu przez nauczycieli właściwych oddziaływań muzycznych sprzyjających ich optymalnemu rozwojowi. Warto podkreślić, że działania te są niezwykle istotne, ponieważ zdolności warunkują rozwój umiejętności muzycznych, sprzyjając podejmowaniu przez dzieci różnorodnych form aktywności w obszarze muzyki.

Analiza danych związanych z poziomem umiejętności percepcyjnych w zakresie tonalności i rytmu w opisywanej grupie uczniów upoważnia do stwierdzenia, że poziom ten można uznać za zadowalający, choć nie jest on już tak wysoki jak poziom zdolności.

Biorąc pod uwagę wyniki sprawdzianu podstawowej wiedzy muzycznej, należy stwierdzić, że z większością zadań bardzo dobrze poradziło sobie od 56% do 82% badanych. Jednak wśród 10 zadań znalazły się też i takie, które wskazywały na słabsze opanowanie niektórych zagadnień. Należały do nich zadania polegające na nazywaniu dźwięków, zapisywaniu dźwięków na pięciolinii oraz przyporządkowaniu wartości rytmicznych do ich nazw.

Wśród dzieci nieobjętych specjalistyczną edukacją muzyczną odnotowano zróżnicowany poziom zdolności muzycznych, przy czym u 31,1% były one niskie i bardzo niskie. Należy przypuszczać, że w tej niemałej grupie badanych, jak również wśród uczniów o przeciętnym poziomie zdolności (42,41%) znajdowały się również osoby, u których poziom ten nie jest zdeterminowany genetycznie i mógłby być bez wątpienia wyższy, gdyby ich kształceniem muzycznym zajmowali się nauczyciele muzyki.

Analizując dane dotyczące umiejętności percepcyjnych, zaobserwowano, iż u największego odsetka badanych ukształtowały się one na poziomie średnim, zarówno w zakresie tonalności (45,06%), jak i rytmu (36,42%). Wśród uczniów znalazła się również dość pokaźna grupa osób, w której otrzymane wyniki wskazywały na niski poziom diagnozowanych umiejętności (20,99% – tonalność; 36,42% – rytm).

Zdecydowanie najslabiej wśród dzieci z opisywanej grupy wypadł sprawdzian z zakresu podstawowej wiedzy muzycznej. Tylko z 4 zadaniami większość uczniów poradziła sobie bardzo dobrze. Były to zadania związane z rozróżnianiem głosów, znajomością metrum walca oraz sposobów wydobycia dźwięków na instrumentach. W pozostałych zadaniach uczniowie popełniali liczne błędy.

Z badań wynika ponadto, że w obu diagnozowanych grupach dzieci na ogół przejawiają pozytywny stosunek do muzyki, choć wśród uczniów nieobjętych specjalistyczną edukacją muzyczną ukształtowała się również dość liczna grupa dzieci, które nie lubią lekcji muzyki oraz nie lubią śpiewać.

Przeprowadzone badania ujawniły, iż powierzenie edukacji muzycznej dzieci nauczycielom kształcenia zintegrowanego niekorzystnie odbija się na jej efektywności. Wydaje się, że sytuacja ta może ulec zmianie, gdy odpowiedzialnymi za rozwój muzyczny dzieci w wieku wczesnoszkolnym uczyni się nauczycieli muzyki. Obecnie, w obliczu ciągłego i drastycznego ograniczania godzin poświęconych na przygotowanie studentów edukacji wczesnoszkolnej do prowadzenia zajęć muzycznych w klasach I-III, zauważyć należy, iż znaczna część osób nie posiada odpowiednich kompetencji do realizacji tego typu zajęć. Ponadto, jak wspomniałam we wstępie, istnieje liczna grupa studentów, u których edukacja muzyczna na etapie studiów nie przyniesie oczekiwanych efektów, ponieważ jest już na nią zdecydowanie za późno, co tłumaczyć należy prawidłowościami rozwoju muzycznego człowieka. Ten niekorzystny obraz mogą zmienić jedynie rozwiązania systemowe, dopuszczające nauczycieli specjalistów do prowadzenia lekcji muzyki w klasach I-III. Jeżeli zatem osoby odpowiedzialne za kształt edukacji na tym etapie ze zrozumieniem podejną do poruszanej tutaj problematyki, pojawić się może szansa na zdecydowaną poprawę efektywności edukacji muzycznej w klasach początkowych.